

Раїса Янів,

*вчитель німецької мови, вчитель-методист,
заслужений учитель України Обласного наукового ліцею в місті Рівне*

**ЛІТЕРАТУРА – ОДИН ЗІ ШЛЯХІВ РОЗВИТКУ
ЛІНГВІСТИЧНОЇ ТА СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ
КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ.**

**ХУДОЖНЬО-ВИРАЖАЛЬНІ ЗАСОБИ ТА ЕЛЕМЕНТИ
ПОЕТИЧНОГО СЛОВА У ВІРШАХ ЗБІРКИ «ПІСНЯ ЖИТТЯ»
НІМЕЦЬКОГО ПОЕТА ГЕРМАНА ГЕССЕ**

*«Alle Lyrik ist Spiegelung der Welt im vereinzelteten Ich,
Antwort des Ich auf die Welt,
ist Klage, Besinnung und Spiel einer ganz und
der bewußt gewordenen Vereinsamung»
Hermann Hesse*

Герман Гессе, один із найвидатніших німецьких письменників, належить до найоригінальніших і найхімерніших митців ХХ сторіччя. У своїх найвідоміших книгах письменник підіймав створену ним дійсність до високих сфер духу, абстракції та узагальнення, вона набувала під його пером складних філософських вимірів, часто ставала загадковою, таємничою й водночас просвітленою, гуманною, спрямованою у світле майбутнє, сповненою надій.

Слід визнати, що Гессе – елітарний прозаїк і мислитель, поет і художник. Знайомство з його уславленими романами, такими як «Степовий вовк» або «Гра в бісер», аж ніяк не легке, розважальне заняття. Однак, незважаючи на це, письменника визнавали й визнають численні читачі, його високо цінували найбільші, найавторитетніші критики та науковці.

Герман Гессе сприймає оточуючий світ, його різноманітні барви, як і будь-який поет, по-своєму. Він вбачає своє покликання в зображенні глибинних сторін дійсності, місця людини у світі. Для цього Гессе використовує свою індивідуальну поетичну мову, яка відображає філософський вимір та людський гуманізм.

Аналізуючи тематику віршів збірки «Пісня життя», слід зазначити, що вони відображають багатогранний світ людини, тому теми надзвичайно різноманітні. Загалом можна виділити сім тем:

- **природа (пори року, час доби) і місце людини в ній:** «Berge in der Nacht», «Vorfrühling», «Frühling», «März», «Märzsonne», «Frühlingsnacht», «Der alte Garten», «Über die Alpen», «Wetterleuchten», «Morgen», «Nacht», «Weiße Wolken», «Blume, Baum, Vogel», «Die ersten Blumen», «Sommernacht», «Spätsommer», «August», «Herbstgeruch», «Regen», «Erster Schnee»;
- **кохання та дружба:** «Bei der Nachricht vom Tod eines Freundes», «Wetterleuchten», «Nacht», «Schönheit», «Wiedersehen», «Liebeslied», «Der Liebende»;
- **гуманні повчання молодим людям:** «Die Stunde», «Die frühe Stunde», «Kennst du das auch?», «Allein», «Vergiß es nicht», «Gute Stunde», «Zu Jugendbildnissen», «Spruch»;
- **вірші, адресовані конкретним особам чи місцевостям:** «Elisabeth», «Der Kreuzgang von Santo Stefano», «Dorfkirchhof», «Leb wohl Frau Welt», «Frühling in Locarno», «Gegenüber von Afrika», «Schwarzwald», «Venedig»;

- **книги, мова, поезія:** «Sprache» «Bücher» «Kleiner Gesang» «Der Dichter», «Skizzenblatt», «Prosa. Auf einen Dichter»;

- **філософський вимір та роздуми:** «Valse Brillante», «Philosophie», «Fremde Stadt», «Windiger Tag im Juni», «Traum», «Schönes Heute», «Im Nebel» «Gehen deine Wege mehr», «Fahrt im Aeroplan», «Malerfreude», «Alle Tode», «Weg zu Mutter», «Leben einer Blume», «Schicksal», «Glück», «Stufe» «Nachtgedanken».

Тематика віршів збірки свідчить про те, що поет бачив світ у всій його красі та барвах. Червоною ниткою через усі вірші проходить індивідуальне бачення поетом світу, тісний зв'язок з природою, яка є для нього частиною його особистого життя. Тільки наодинці з природою поет міг висловлювати свої думки, робити психологічний аналіз особистості, повчати, давати поради, виховуючи цим молодих людей. Проте він залишив за читачем право самому вибирати свою життєву дорогу, перспективу, рід заняття, своє майбутнє.

Поет використовує у віршах такі **художні засоби**: епітети, метафори, порівняння, протиставлення, епіфори, анафори.

Епітет – один із основних тропів поетичного мовлення, призначений підкреслювати характерну рису, визначальну якість певного предмета чи явища і, потрапивши в нове семантичне поле, збагачувати це поле новим емоційним чи смисловим нюансом. У ролі епітета вживаються переважно прикметники.

Alles Freuen, alles Leiden,
Stirbt den süßen Trost der Lieder. «**Hermann Lauscher**» [2;13]

Ein Tanz von Chopin lärmt im Saal,
Ein wilder, zügelloser Tanz. «**Valse brillante**» [2;12]

Unser Bruder ist der scharlachene Mohn,
der brennt in flackernden roten Schauern. «**Julikinder**» [2;41]

Автор використовує епітети з метою зробити свої вірші ще більш ліричними, ніжними, легкими для сприйняття читачеві.

Метафора – художній засіб, що полягає в переносному вживанні слова або виразу, на основі аналогії, схожості або порівняння.

Die Blume lacht, die Wolke regnet,
Die Welt hat Sinn, das Stumme spricht «**Sprache**» [2;146]

Alle Bücher dieser Welt
Bringen dir kein Glück,
Doch sie weisen dich geheim
In dich selbst zurück. «**Bücher**» [2;105]

Silbern überflogen
Ruhet das Feld und schweigt. «**Die frühe Stunde**» [2;16]

Der Wald rauscht und eine zweite
Steigt auf, und fällt. «**Die frühe Stunde**» [2;16]
Die Sonne spricht zu uns mit Licht,
Mit Duft und Farbe spricht die Blume,
Mit Wolken, Schnee und Regen spricht. «**Sprache**» [2;146]

Weisheit, ...
Leuchtet jetzt aus jedem Blatt –
Denn nun ist sie dein. «**Bücher**» [2;105]

Denn das Licht, danach du frugst,
In dir selber wohnt. «Bücher» [2;105]

Завдяки метафорам вірші Гессе зрозумілі юним читачам, замріяним і романтичним особам.

Анафора – стилістичний прийом, що полягає в повторенні тих самих звуків, слів, речень на початку двох або кількох суміжних рядків, строф, фраз.

Meine Seele flieht zurück...
Meine Seele wird ein Baum. «**Manchmal**» [2;47]

Wir freuen uns an Trug und Schaum,
Wir gleichen führerlosen Blinden,
Wir suchen bang in Zeit und Raum. «**Wir leben hin**» [2;54]

Verschenke dich, so stolz du bist,
Verschenke alles, was du hast! «**Schönheit**» [2;67]

Kaum hast du es gedacht,
 Aus ihrem leichter Traum erwacht,
Und bleicher wird, indes sie stiller lacht,
Und kühler wird die Sonne in der Runde. «**Mittag im September**» [2;65]

Und jedes Lied und jedes Buch
Und jedes Bild ist ein Enthüllen. «**Sprache**» [2;146]

Епіфора – стилістичний прийом, що полягає в повторенні тих самих звуків, слів, речень у кінці двох або кількох суміжних рядків, строф, фраз.

Wie kein andres Wessen, und fähig des Hühsten:
 Gläubiger, hofferder Liebe. ...
 Und wir fühlen: ihn, den Gefährdeten,
 Liebt der Ewige mit besonderer Liebe. «**Besinnung**» [2;176]

Singe mein Herz, so lang deine Stunde loht,
 Deine flüchtige Stunde!...
 Singe mein Herz, so lang deine Stunde loht,
 Deine flüchtige Stunde. «**Schönheit**» [2;67]

За допомогою анафори та епіфори автор наголошує на деталях часу і подій, привертає увагу читача до своїх почуттів та переживань.

Порівняння – троп, який полягає в поясненні одного предмета через інший, подібний до нього, за допомогою компаративної зв'язки.

Wie eine Wolke, die im leisen Wind
 Hinsegelnd aller Pilger Sehnsucht weckt
 Und blaß und silbern in den Tag verrinnt –

Und wie ein Lied am heißen Straßenrand
 Fremdtönig klingt mit wunderlichem Reim. «**Wie eine Wolke**» [2;21]

Протиставлення – порівняння, зіставлення кого-, чого-небудь, вказуючи на його несхожість, різницю, протилежність.

Gemäuer, Tünche, Dächer schief,
Armut und Stolz, Verfall und Glück,
 Sie strahlen zärtlich, sanft und tief
 Dem Tage seine Glut zurück. «**Häuser am Abend**» [2;167]

Ich bin der Hirsch und du das Reh,
Der Vogel und ich der Baum,
Der Sonne du und ich der Schnee,
Du bist der Tag und ich der Traum. **«Bei einem Abschied»** [2;124]

Зіставлення протилежних явищ, які доповнюють одне одного, допомагають нам одразу зрозуміти суперечність почуттів автора, його роздумів.

Отже, художньо-виражальні засоби та елементи поетичного слова у віршах роблять мову поета оригінальною, насиченою та образною.

Список використаних джерел

1. Шахова К. О. П'ять німецьких лауреатів Нобелівської премії з літератури. Юніверс. 2001.
2. Michels Volker. Das Lied des Lebens. Die schönsten Gedichte von Hermann Hesse. Suhrkamp Verlag. 1995.
3. Фолькер Ведекінг. Deutschsprachige Autoren. Carl Ernst Poeschel Verlag GmbH Stuttgart, Germany. 2004.
4. Hermann Hesse Demian. Die Gedichte von Emil Sinclairs Jugend suhrkamp Taschenbuch.
5. Йозеф Мілек. «Герман Гессе. Поет. Шукач. Прихильник. Біографія».
6. Рената Лімберг. «Терапевтичні аспекти в живопису Г. Гессе».
7. <http://uareferat.com/> Вплив психоаналізу на творчість Германа Гессе.

Раїса Янів,

*вчитель німецької мови, вчитель-методист,
заслужений вчитель України Обласного наукового ліцею в місті Рівне*

ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ КАЗОК

Казка – один з головних жанрів усної народної творчості. Це здебільшого епічний прозовий твір мистецтва, який носить пригодницький, чаруючий характер.

Проте, казка пов'язана з дійсністю, яка обумовлює ідеологічний зміст, мову, мотиви, образи казок. У казках зображено контрастність між багатством і бідністю, мотиви класичного антагонізму звучать гостріше ніж будь-де. Але казка ніколи не втрачає оптимізму: добро завжди перемагає зло.

У казках різних народів світу є багато спільних рис, культурно-історичних обставин. Тому, образи і зміст деяких казок різних народів співпадають, наприклад «Aschenputtel» братів Грімм або «Aschenputtel, oder der mit Fell geshmuckte Pantoffel» Шарля Перо; «Zwölf Bruder» братів Грімм і «Die wilden Schwaben» Ганса Крістіана Андерсена; «Tischlein deck dich, Goldesel oder Krüppel aus dem Sack» братів Грімм і українська народна казка «Коза-Дереза». В той же час казки мають свої національні особливості, відображають національний характер різних народів, показують спосіб життя того чи іншого народу, його спосіб праці, звичаї та обряди, особливості природи. Автори казок надають при цьому своїм казкам деякі індивідуальні риси, тому більшість казок мають так багато варіантів.

Отже, результати дослідження цього аспекту.

Слід сказати, що деякі казки називають народною творчістю, водночас інші – літературними творами. По середині знаходяться казки братів Грімм російського збирача казок Афанасієва, які надали казкам літературної форми. Всесвітньо відомі автори казок Ш. Перо, А. Гоффман, В. Гауфф, Г. Х. Андерсен брали сюжет із народної скарбниці, а

також використовують народні мотиви і образи.

Особливе місце зайняла казка в німецькій романтичній літературі в кінці XVIII – на початку XIX століть. У цей час вона знайшла своє наукове обґрунтування, як німецька літературна казка. Слідом за німецькою казкою виникли казки А. Гоффмана, братів Грімм і В. Гауффа. Багато спільних рис мають казки А. Гоффмана і В. Гауффа, як літературні твори.

У казках А. Гоффмана *повсякденне і казкове* переплітається між собою. *Гоффман* досяг своєї літературної вершини в історії романтичної художньої казки. Цим самим він мав великий вплив на німецьку і світову літературу. Тому, не дивно, що А. Гоффман став учителем В. Гауффа в його казковій творчості.

Завдяки тому, що Гауфф у казках поєднав поезію і правду, він став далеко відомим. Він взяв до уваги мотиви чарівних казок А. Гоффмана, проте і сам створив численні сюжети казок.

Оскільки брати Грімм тільки збирали і записували німецькі казки, їхні твори дуже поетичні, хоча це не можна помітити в усіх казках. Братам Грімм вдалося зробити мову казок образною, «чистою» і влучною, що було забуто багатьма попередніми поколіннями. Далі ми б хотіли провести паралель у казковій поетичній творчості братів Грімм та інших зарубіжних авторів казок. Отже, спочатку результати досліджень спільних рис у змісті і мотивах братів Грімм і французького казкаря Шарля Перо.

Французький автор казок друкував свої знамениті казки раніше, ніж брати Грімм, А. Гоффман і Г. Х. Андерсен. Своєю творчістю він відкрив, завдяки казкам, «двері» у велику літературу. Він «привів» Попелюшку в замок, і з цього часу казку стали вважати не тільки предметом розваг для дітей, але й також, як серйозний літературний твір. Казки Шарля Перо повчають нас. Є багато казок, які мають однаковий заголовок у братів Грімм і Шарля Перо (наприклад «Червона Шапочка»).

Можна з упевненістю констатувати, що мораль Перо не адресована дітям. Наприклад, в казці «Червона Шапочка» Шарля Перо вовк з'їдає Червону Шапочку. Постає питання: чому автор змінив кінець казки? Адже, можна було б застосувати варіант братів Грімм. Проте, саме така зміна адресується юним фройлінам. «Загравання» вовків дуже небезпечні в першу чергу для молодих дівчат.

У казках братів Грімм не помітно такої чіткої моралізації, як у Шарля Перо. Дуже часто герої казок братів Грімм не наділені жодними позитивними рисами. В їх казках є навіть такі персонажі, що не мають хорошого впливу на читача, наприклад: кіт у казці «Der gestiefelte Kater» («Кіт у чоботях»), сірий вовк в казці «Rotkäppchen» («Червона шапочка») і «Die Zauberflöte».

Але саме завдяки братам Грімм казка в Німеччині, а не у Франції отримала новий підйом і не була втрачена як літературний жанр.

Я можу провести таку ж подібну паралель у творчості датського казкаря Г. Х. Андерсена та братів Грімм. У казках Андерсена виділяється така цікава риса: він зумів поєднати два плани – казковий і реальний (життєвий), як у братів Грімм. Його казки були проілюстровані майстрами пера і фарби. Казки Андерсена не потребують тлумачення із зовні. Вони висловлюють самі, що бажають, спочивають самі в собі. Автор наголосив, що його казки написані як для дорослих, так і для дітей: для дітей, які отримали задоволення від сюжету вистави, і для дорослих, які побачили і сприйняли лише загальне в сюжеті.

Хотілося би акцентувати увагу на тому, що Андерсен не втратив віри в можливість добра, його перемогу над злом. Слід відзначити, що зміст і мотиви казок Г. Х. Андерсена та братів Грімм однакові, як прикладом можуть служити дві казки: «Zwölf Brüder» («Дванадцять братів») братів Грімм і «Die wilden Schwaben» («Дикі лебеді») Г. Х. Андерсена.